

Vojna in pravo

Vojne politike po vstopu Slovenije v Nato

Institucionalna levica na Slovenskem ohranila oblast in privilegije skozi čas (torej strankarska levica, ki priznava menjavanje oblasti v parlamentu, a ne podpira politično-ekonomskih alternativ), ni nasprotovala vstopu države v Nato, predvsem pa ne vstopu Nato v Slovenijo, še več, ravnala je ravno nasprotno.

Razen redkih izjem, ki so vezane na igro oblasti v parlamentu, je vstop v Nato odločno podprla večina institucionalne politike, ki je ta vstop predstavila kot »realistično« in *legitimno* politično potezo, tako da je uporabila vsa mogoča sredstva »informacije« v masivni propagandni kampanji, ki je bila organizirana in plačana z javnimi sredstvi (radio-televizijska sporočila, razne 'uradne' publikacije v prid odločitvi itd.) Kampanja je s svojim projektom graditve konsenza na referendumu kmalu prinesla zelene rezultate, toda ni povsem razpršila dvomov in nasprotovanja, ki so prihajali »od spodaj«, predvsem iz vrst mladih. Suspenzija kritike se je združila s konvergentno enotnostjo parlamentarnih sil v prid *stabilnosti in varnosti*.

Družbeni protest, ki se je uprl militarizmu in širjenju Nata (2001–2003), se namreč ni podrejal parlamentarnim shemam »desni-levi«, ampak prej, če že, shemi »zgoraj-spodaj«. Pravzaprav je šlo za opozicijo med različnimi družbenimi gibanji in »demokratskimi institucijami«, ki so v resnici zgolj zamaskirana oblika oligarhije. V nekaj letih

¹ Andrea Licata je diplomiral s tezo o mirovniškem gibanju na Slovenskem, od predloga demilitarizacije do vstopa Slovenije v NATO (1989–2003). V Sloveniji je študiral skozi program *Socrates*. Danes ima mednarodni doktorat iz Sociologico Okolja in je ekspert za vprašanja vojaških baz in civilnih alternativ na le-te, vprašanja, na katerih poskuša odgovarjati skozi neštete mednarodne konference, na patere ga vabijo in katerih se udeležuje. Sodeluje z raznimi revijami in univerzitetnimi institucijami, je tudi predsednik Raziskovalnega Centra za Mirovne Študije na Univerzi v Trstu (*Centro Studi e Ricerche per la Pace dell'Università di Trieste*).

je Slovenija relativno hitro izvedla nekaj precej drastičnih politično-militarističnih in družbeno-ekonomskih potez, ki si zaslužijo podrobnejšo analizo in h katerim se bomo v nadaljevanju vrnili, saj ravno kažejo na enoumno politiko tako »Desnih« kot »Levih«.

Namreč, dejstvo je, da tudi na primer v Italiji parlamentarna Levica danes na isti način kot Desnica včeraj odobrava, če ne še bolj, vojaške akcije Nata, vojaške baze ZDA/Nato in ponovno oboroževanje Italije in Evrope nasploh (nakup vojaških letal, povečanje stroškov, vezanih na vojaške dejavnosti, militarizacija celotnega italijanskega ozemlja v smeri transformacije polotoka v »letalonosilko«, odobravanje »protiraketnega ščita« itd.).

Vojaška oblast [*il potere militare*] operira skozi največjo mero legitimizacije in rezultira v striktni povezavi s politično ekonomsko oblastjo, predvsem z njenimi bolj »agresivnimi« dinamikami. V nekaterih primerih je ekonomska oblast tista, ki skozi vzporedne strukture oblasti določa temeljne politično-institucionalne odločitve: pomislimo na dejansko težo povezave med ameriškimi lobiji (ki so v ZDA institucionalizirana praksa) in kompleksno mrežo vojaške industrije. Seveda imajo tudi mediji veliko vlogo: skozi razne kampanje organizirane (dez)informacije se lahko opraviči marsikatera vojna!

Tendenca držav vpletenih v »posel« Nato v zadnjih letih namreč kaže na to, da se nameravajo »velika globalna vprašanja« v prihodnosti reševati z *vojaškimi sredstvi* (razmerje Sever-Jug, energetika, vode, naravni resursi, ekonom-

² Minister za zunanje zadeve D. Rupel je živa »utelesite« tovrstnih »nadideoloških« pozicij: kot minister tako »levosredinski« kot »desnosredinski« koaliciji je vedno znova izkazoval svojo odkrito podporo ZDA in Natu.

³ Koliko danes »stanejo« vojaške baze in okupacijske vojne, koliko dejansko tovrstni »stroški« odvzemajo družbenemu, nevojaškemu sektorju, je pomembna tema, ki bi jo kazalo analizirati s striktno ekonomskega vidika.

ska vprašanja, migracije, družbena trenja itd.): po letu 1989 je upanje na kakršno koli splošno razorožitev prazno, argumenti v prid čemu takemu pa »razoroženi« z dejstvi z začetka 90. let, diskurz v to smer pa očitno spregleduje mrežo vojaške industrije in vojaških objektov, ki se začnejo v ZDA, se razpredajo čez Evropo in želijo »osvojiti svet«. Da, globalizacija je tudi – kaj tudi – predvsem: to!

Vstop Slovenije v Nato je bil torej del institucionalnega procesa, del političnega projekta, ki se ga je izvajalo na *najvišjih ravneh* institucionalizirane politike, podprt tako s strani prve (»Leve« ali »Levosredinske«) kot tudi druge (»Desne« ali »desnosredinske«) koalicije, ki so se ravno na tem vprašanju (takoj po »demokratski revoluciji«) izkazale bistveno bolj »prijateljske«, kot se je morda zdelo na prvi pogled.² Konkretizacija slovenskega vojaškega projekta je lahko vidna v nedavnemu pošiljanju slovenskih vojakov na daljne fronte, najprej v Afganistan, nato v Irak, ne nazadnje v Albanijo (»prva samostojna vojaška akcija Slovenije«), še najbolj pa v projektu vzpostavitve vojaške baze na jugu Države v območju Krškega, ki je po svoji strukturi »ofenzivne narave« (spomnimo se, da ne Slovenija ne Italija nimata na svojih mejah nobenega sovražnika, ne glede na to, kaj poskušajo prikazati najrazličnejši »nacionalizmi«). Druga plat zgodbe pa je seveda »pogodbena«: višja stopnja oboroževanja Slovenije je namreč predvsem posledica »upoštevanja standardov«, ki so bili sprejeti s tem, ko je Slovenija vstopila v Nato, oziroma, kot že rečeno, ko je Nato vstopil v Slovenijo.

Kapitalistični sistem t.i. *permanentne vojne* ne predvideva prav nobene oblike

demokracije (razprave, participacije, transparentnosti itd.), razen te, ki v izmenjevanju oblasti izvaja neki nadideološki in nadpolitični vojaškoekonomski projekt. Ta pa se, v kolikor ločen od »vsakodnevne agende strank«, predstavlja z različnimi »univerzalijami« tipa »humanitarnih misij« (leta 1999 Srbija, leta 2001 Afganistan, leta 2003 Irak, itd.). Vse tiste pravno-politične norme slovenske ustave, ki se nanašajo na mir, so bile v nekaj letih po sprejetju povsem »pozabljene« zavoljo izvedbe tovrstnih nadpolitičnih in očitno tudi nadpravnih projektov. Lahko torej trdimo, da je vojaška oblast neka oblika organiziranega in legitimiranega nasilja, ki izvaja prisilo in represijo, katere namen je podreditev neinstitucionalizirane družbene pravice v prid institucionaliziranim oblikam oblasti.

Z letom 2003 *de jure*, prej pa dejansko že *de facto*, Nato v Sloveniji postane *Zakon*: omogočene so vojaške baze in vojaške intervencije, ki so ne samo *legitimne*, ampak tudi *legalne*. Primer? Zahteva se ne samo absolutna politična podpora za politično-strateške globalne poteze, ki jih izvaja Nato, ampak, na ravni posameznih držav, tudi stalno financiranje s strani državljanov, da, tudi tistih, ki se s politiko Nata ne strinjajo.³

Veliko protagonistov t.i. »novih družbenih gibanj« iz 80. let v Sloveniji (dogodki, ki se nam zdijo oddaljeni, morda tudi zaradi hitrosti politike in ekonomije, ki je značilna za naš čas), ki so bili za demokratizacijo nacionalnih institucij, zaradi različnih razlogov pač niso več politično aktivni. Nemalo protagonistov »slovenske pomladi« pa sedi v foteljih raznih ministrstev, univerz ali celo zasebnih podjetij, kjer iz svojega privilegiranega položaja izvajajo dejavnosti, ki so v prid »strateškemu nacionalnemu interesu«. Med temi kaže najprej poudariti ravno sedanjost slovensko »Desnosredinsko koalicijo«, ki legalno, čeravno ne legitimno, izvaja tipičen antisocialni in militaristični konservativni program.

Slovenija je z referendumom leta 2003, za katerega je bila pot tlakovana že veliko prej, pristopila k Natu, ki je od leta 1999, kot že rečeno, predvsem politično-vojaška organizacija z deklarirano ofenzivno dinamiko delovanja. Zdaj premislimo naslednje: v poglavju dokumenta Nato, ki nosi naslov *Izzivi in tveganja za varnost*, je kot eden izmed primerov, v katerih bi bilo treba Nato infrastrukturo aktivirati, naveden tudi primer »nekontroliranega gibanja številnih ljudi, predvsem če obstaja grožnja za oborožene spopade«. ⁴ Tovrstni sklepi kažejo na premišljeno vojaško obrambo ne samo »zunanje fronte«, ampak tudi »notranje«, kjer z izgovorom varnosti dejansko 'grozijo' kakršnim koli večjim avtonomnim družbenim inipobudamciativam.

Danes bi težko resno govorili o demokraciji, ne da bi hkrati spregovorili na propagandističen način. Tako v Sloveniji kot drugod je treba to vprašanje odpreti v striktno določenem času, prostoru in kontekstu, ki se nanaša na neko specifično »demokracijsko situacijo«: demokracija v Sloveniji pač ni isto kot demokracija v Iraku! Kljub temu pa lahko podamo nekaj splošnih potez sodobnih »demokracij«, predvsem v našem prostoru: Nato se širi, EU bogatí, eno pa hodi z roko v roki z drugim, tako da lahko vidimo, kako se politično-ekonomski sistem lepo povezuje z represivnimi dinamikami vojn (*zunanja fronta*), ki zopet potrebujejo legalizacijo in legitimizacijo skozi parlamente in medije (*notranja fronta*).

Etape militarizacije v Sloveniji

V pripravah na izvedbo osamosvojitvene vojne so mirovniki v Sloveniji, ali bolje, deklarirani mirovniki, prisostvovali pri sooblikovanju in legitimaciji »nacionalne varnosti« nove države. Politične prehode tega procesa je mogoče identificirati: vzpostavitev nacionalne vojske,

⁴ Della Valle F. (urednik), 2003: *Ambiente e Guerra*. Odradek, Roma, str. 18; cfr. Strateški koncept združenja NATO: www.nato.int/docu/pr/1999/p99-065e.htm.

⁵ Glede te teme glej rekonstrukcijo F. Jurija z naslovom *Nuklearna sramota (La vergogna nucleare)*, 10/8/2005 na <http://www.osservatoribalcanci.org/article/articleview/4592/1/50/>: »Slovenski premier Janez Drnovšek je septembra leta 1998 imel pred OZN slavnostni govor, v katerem je med drugim oznanil, da je Slovenija 'odločno podprla novo protinuklearno agendo in da je pripravljena garantirati prihodnjim generacijam svet, brez jedrskega orožja?' To je bilo preveč. Diplomacije velikih zahodnih sil so se mobilizirale in začele ofenzivo z grožnjami in izsiljevanjem: ali Slovenija izstopi iz kroga osmih najbolj razvitih, ali pa pozabi na vstop v Nato z vsemi posledicami, ki bi izhajale iz tega. Očitno je bilo, da te 'svetovne velesile' niso hotele dopustiti, da bi neka mala država v tranziciji dajala 'slab' zgled vsem dugim vzhodnoevropskim državam. [...] Slovenija je takrat prenehala s kakršnim koli avtonomnim razmišljanjem glede jedrskih vprašanj in se je prilagodila vladajočim pozicijam Nata, ki mu danes navsezadnje pripada: spremenila je celo lastno pomorsko pravo, ki je vse do leta 2002 z 8. členom prepovedovalo kakršen koli vstop nuklearnim ladjam ali podmornicam, ki bi nosile nuklearno orožje, leta 2003 pa se je prilagodila Vilniški deklaraciji in podprla politično podporo Nata ob ameriškem vstopu v vojno z Irakom. [...] Danes Slovenija nima lastnega mnenja ne o t. i. *Non-Proliferation Treaty*, torej 'Traktatu proti širjenju nuklearnega orožja' ne o nuklearnem orožju v bližini svojih meja (na primer v Avianu), ne o morebitni prisotnosti orožja pri sebi doma.«

zdaj poklicne, ki se udeležuje v »misijah zunaj nacionalnega ozemlja«, nakup in prodaja orožja s strani novopečene države, ponoven zagon vojaške industrije, na neki določeni točki zaprtje mejá vojnim beguncem, utrditev »nacionalne« države skozi nelegalna dejanja (a kljub temu strogo institucionalizirana), nove in nove legitimizacije vojaške kulture skozi »izobraževalne ustanove«, enoten napor strankarske politike, da bi Slovenijo pripeljali v Nato, odprtje zračnega prostora za bombardiranje Srbije leta 1999, odstranjevanje kakršne koli protinuklearne iniciative, ⁵ pristop k »antiteroristični koaliciji« in politična podpora »preventivnih vojn« (nanašajoč se predvsem na neokolonialistični program vojaške okupacije »strateško« pomembnih področij); in danes, ne nazadnje, projekt vojaškega oporišča na slovenskem ozemlju. Vprašati se je potrebno, če bo ta vojaška baza »gostila«

⁶ Gene Sharp je strokovnjak za taktiko tipa »stabilizacija skozi destabilizacijo«, kar v praksi pomeni podajati mogoče »rešitve« ob procesih »mirovniškega«, »nenasilnega« načina destabilizacije določene države, ponavadi države, ki ni »prijeteljska« v odnosih z ZDA. Zaradi njegovih dvomljivih »teorij« je dobil dvoumen vzdevek »Macchiavelli nenasilja«, kar kaže na značilnost njegovega *modus operandi*: mirovniški podaljšek vojne politike.

orožje za množično uničevanje in če bo imela določene prostore rezervirane izključno za Pentagon, kakor se to dogaja v nuklearni vojaški bazi USAF (*United States Air Force*) v Italiji, v bližini Aviana (»italijansko« vojaško oporišče, ki pa je po Natovih sporazumih v koncesijski uporabi definitivno »v lasti« ZDA). Mediji se izogibajo tovrstnim vprašanjem.

Slovenija je tako skozi »demokratsko tranzicijo« pristopila k »novemu strateškemu konceptu Nata« in posledično postala članica »prestiznega kluba«, ki deluje skozi dvomljive politične, ekonomske in vojaške linije delovanja. Vprašanje je zagotovo legitimno: kako so se mirovniki v 90. letih odzvali na te tako zelo nevarne spremembe? Zaradi katerih razlogov se je *skupina za mir*, ali bolje, njen najbolj znani in podjetni del, umaknila, potem ko je bila nadvse aktivna vse do leta 1992? Kako je mogoče, da so – poleg upornikov – tudi aktivisti mirovnega gibanja iz 80. let kar na lepem postali protagonisti procesa militarizacije v Sloveniji v 90. let?

Na veliko teh vprašanj lahko zdaj, deset let po kratki, a odločilni vojni v Sloveniji, odgovorimo. Danes je vsekakor lažje razumeti kaj se je takrat v resnici dogajalo. Celo politiki dandanes obelodanja določene »polresnice«, čeprav še vedno molčijo o določenih »sivih conah«, morda zaradi določenih oblastniških interesov, ki so še danes v igri. Veliko je še stvari, ki jih je treba pripeljati na dan, recimo to, kakšen je bil kulturni in realni vpliv na osamosvojitveni dogajanje je imel Gene Sharp, ki nosi pomenljiv in dvoumen vzdevek »Macchiavelli nenasilja«.⁶ Kolikor vem po številnih intervjujih in raziskavah v Ljubljani, se je Gene Sharp precej zanimal za »slovensko vprašanje«.

Vsekakor je vprašanje mirovniškega gibanja na slovenskem zanimivo iz več kot le enega razloga. Vedno se ga je »idealiziralo« in hkrati puščalo ob strani določene politične implikacije, kar je razumljivo glede na to, da je večina piscev o tem vprašanju izhajala iz samega gibanja, tako da je mogoče njihove »opise« situacije brati kot »zgodovinski« povzetek dogajanja, predvsem njegovih »pozitivnih« učinkov na slovenski prostor. Informacije, ki jih nekdo lahko dobi od mirovnikov iz tistega časa, so seveda dragocene, toda nezadostne za podajanje celotne slike. Tudi v mednarodni literaturi se v določenih primerih najde kar precej »napačnih informacij« ali celo precej očitnih dezinformacij, ko se opisuje slovensko mirovniško gibanje. To še posebej velja za takratnega akterja J. Janšo, ki je zdaj premier in ki obvladuje malodane celoten slovenski medijski prostor, s katerim poskuša osamosvojitve Slovenije predstaviti kot »gloriozen« in nedvoumno »plemenit« dogodek.

Slovenija med lokalnim mirom in globalno vojno

V Sloveniji je mirovniško gibanje iz 80. letih sestavljala skupina, ki je bila, resnici na ljubo, po velikosti zelo skromna. Toda ne glede na to je tej skupini uspelo zbuditi določeno zanimanje pri državnem aparatu, ki jo je postopoma začel financirati, ji omogočil uporabo določenih infrastruktur in vzpostavitev mednarodnih povezav. Tej skupini, sicer majhni, a dinamični, je uspelo skozi leta vzpostaviti širok politični konsenz o demilitarizaciji Slovenije. Projekt je bil zastavljen na nacionalni ravni in je pridobil podporo celo v nacionalističnih krogih. Podpora projekta s strani politikov je bila seveda instrumentalizirana za tranzicijo in za mednarodno prepoznavnost novonastajajoče Države. Morda so se zaradi tega promotorji mirovniškega

projekta od leta 1990 začeli čedalje bolj kazati v družbi najvišjih slovenskih političnih funkcionarjev, še posebno pa je to veljalo za krog okoli predsednika Kučana.

Po vojni leta 1991 in z rojstvom nove Države pa lahko vidimo obrat: po tem obdobju ni bilo več »spodobno«, da bi vlada ali predsednik države še vedno podpirali program, ki so ga tako ostro kritizirali nacionalisti in antikomunisti, odločeni, da bodo zagnali njihov »nov« program, ki je bil vse prej kot »mirovniški«. Kučan se je v tistem času politično rešil tako, da je »upravljal« omejeno, a ključno vojno za osamosvojitve. Od tistega trenutka pa se je začel na terenu »dvojboj« patriotizma med »mirovniškim« Kučanom in »militarističnim« Janšo, »dvojboj« med predstavniki oblasti »starega« in »novega« režima. Dokaj presenetljivo pa je tole: oba, tako Kučan kot Janša, sta podpisala eno prvih verzij t. i. »Deklaracije za mir«. Janša je pozneje obtožil Kučana, da je s tem dokumentom podpisal »nekakšno kapitulacijo« za prihodnost Slovenije, čeprav je Janša sam podpisal predhodno verzijo tega istega dokumenta.

Leta 1992, ko je bila Jugoslavija že dobesedno »razkosana«, so je akterji mirovniškega gibanja v samostojni Sloveniji odločili, da ni več potrebe po mirovniškem gibanju. Mirovni inštitut v Ljubljani se je umaknil od svojega glavnega namena in se bolj usmeril v akademsko naravnano *vito contemplativo* družbeno-političnih študij, medtem ko je proces militarizacije v Sloveniji strmo naraščal, predvsem s pomočjo argumenta minule vojne in z enoumno podporo množičnih medijev. Novopečeni nacionalisti so imeli lahko delo potem, ko so se demokrati »predali«, imeli so proste roke pri izvajanju nekakšnega formalnega »etničnega čiščenja« v Sloveniji, tako da so »izbrisali« na tisoče »neslovenskih« državljanov iz registra stalnega prebivalstva.⁷

Leta 1991 – s soglasjem parlamentarne Levice – se je rodila tudi nacionalna vojska,

⁷ Izraz »izbris« je bil uporabljen v samih dokumentih ministrstva za notranje zadeve, sam izraz pa so si pozneje nadeli »izbrisani«, ki pa so precizirali, da je šlo za njihovo »civilno smrt«, ali, kot bi se izrazila politična teoretikarka H. Arendt, za odvzem »pravice imeti pravice«.

ki se je profesionalizirala šele pred kratkim, leta 2003, medtem ko so »slovenski predstavniki« mirovniškega gibanja v mednarodnem tisku nenehno »napadali« mirovnike iz celega sveta, ki pa so, bili ne glede na »kritike« izredno aktivni v solidarnostnih protivojnih akcijah. Istočasno mediji skorajda povsem ignorirajo problematizacijo nelegalnega trgovanja z orožjem, prav tako deklarirani mirovniki. In če so se »mirovniške študije« uspešno maskirale v »strateške študije« raznih vrst, potem danes zagotovo ne manjka eksplicitno militarističnih študij. Še več take študije čedalje bolj pridobivajo na veljavi in se konsolidirajo predvsem zaradi njihovega tesnega teoretsko-praktičnega odnosa s samim Nato in z »ameriškim modelom vojskovanja«.

Nobenih resnih protestov ni bilo, ko je Slovenija leta 1994 začela proces pristopanja k Natu, proces, ki je bil očitno vračunan v prvi fazi, ko se je Slovenija »odcepljala« od Jugoslavije. Po vojni leta 1991 so v mirovniških krogih zavladala turobna čustva razočaranja, brezbržnosti in nemoči, predvsem zaradi procesa nacionalistične involucije slovenske družbe v tistem času. Gibanje proti Natu, gibanje »novih uporov«, je sicer zrastle iz tega konteksta, nekaj akterjev je sicer ostalo istih, a šlo je za povsem nov pristop k vsej zadevi (na primer pisci zbornika »Reci ne Nato«). Zaradi radikalne kritike nacionalizma, militarizma, rasizma in Cerkve so bila nova gibanja marginalizirana s strani slovenske Države in šele razširjena uporaba novih komunikacijskih sredstev (predvsem internet) je omogočila, da se je gibanje razširilo na mednarodno raven in se tako izognilo izolaciji, kakor se je to zgodilo v zgodnjih 90. letih.

Med izzivi novega mirovniškega in antimilitarističnega gibanja je bila (poleg vprašanj združevanja delavcev in študentev itd.)

⁸ Gibanje proti Natu se je karakteriziralo predvsem po tem, da ni bilo nobenega »liderja«, nobene »avtoritete«, nobene vodilne »stranke« ali »združenja«, temveč je dobesedno »zrastlo od spodaj« in se je tudi kot tako obdržalo, ne glede na to da so poskušale določene manjše stranke in druge institucije iščoč reklame prevzeti vajeti.

zagotovo najbolj drzna kritika in nasprotovanje vstopu Slovenije v Nato, ki je združila »stara z novim«.⁸ Kljub temu pa so se v samem gibanju mnenja bolj ali manj delila na vprašanje: Ali lahko referendum, ki je leta 2003 »odločal« o vstopu v Nato, dejansko spremeni celotno situacijo? Ali je mogoče vplivati na institucije moči, kot so recimo mediji, da bi volivce in volivke »prepričali«, naj volijo »proti Natu«? Ali je rešitev potemtakem v tem, da se gibanje opre na zakone in na pravno urejeni model »militarizacije« oziroma »nemilitarizacije«?

Po »negativnem« izzidu referenduma se je gibanje razočarano umaknilo iz medijev in iz javnih razprav, prav tako je preusmerilo svojo pozornost stran od vprašanja nacionalizma in od vprašanja militarizacije v Sloveniji ter se usmerilo v bolj mednarodne in potemtakem globalne teme, vprašanja in probleme.

Na krizo slovenske parlamentarne levice, ki je sledila in katere kritičnost je obratnosorazmerno pojemale z apetiti po oblasti, je gibanje odgovorilo natanko s tem, da je ponovno aktiviralo vprašanja rasizma in diskriminacije, kot tudi vprašanja emigracije, relativno nove teme v Sloveniji, kjer se »globalno« združuje z »lokalnim«. Po prepričanju teh novih gibanj, ki je vse prej kot »določeno« in »preračunano«, je vsaj ena stvar jasna: prihodnost ne more in ne sme biti vojna z zakulisjem v obliki ekoloških katastrof.

Potem ko je gibanje na Slovenskem skozi različne prakse delovanja že podalo svoje mnenje glede s strani oblasti zanemarjenih političnih, socialnih in ekonomskih vprašanj, se zdi, da se je ob vstopu Slovenije v Nato, se pravi, ko je Nato vstopil v Slovenijo in dobesedno »postal zakon«, gibanje glede tega nekako »nehalo gibati«: vojaške baze na slovenskem, intervencije slovenske vojske v tujini in druge prakse, ki postajajo čedalje bolj »normalne« in pa tudi »normativne« v slovenskem prostoru, si po mojem zaslužijo radikalno kritiko in ostro nasprotovanje.

Prevedel: Mirt Komel